

УДК 94 (477)»Жук»

А. М. Магурчак

АНДРІЙ ЖУК У ВИРІ ГАЛИЦЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ В 30-их РОКАХ ХХ ст.

В статті висвітлюються основні етапи діяльності українсько-го державника Андрія Жука в Галичині після повернення із Відня. Аналізується робота А. Жука в українських громадсько-політичних організаціях і вказуються причини непорозумінь серед деяких з них.

Ключові слова: Андрій Жук, Львів, політичне життя, Клуб українських емігрантів, Український громадянський комітет рятунку України.

В 1930 р. польський уряд надає дозвіл А. Жуку на переїзд до Львова, який до цього перебував з 1914 р. у Відні проводячи державницьку діяльність в СВУ, Комітеті оборони західноукраїнських землях, Всеукраїнській національній раді і т.д. Переїхавши до столиці Галичини А. Жук працює в Ревізійному союзі українських кооперативі (далі РСУК). Саме в цьому союзі А. Жук активно співпрацював з тогочасними діячами Галичини. Зокрема виокремлювалась постать В. Левинського з яким він ввів спілкування з 1931 р. Зокрема у своїх листах до А. Жука В. Левинський проживаючи в Карпатах піднімав питання умов публікації своїх брошур, статей у «Кооперативній республіці», «Господарсько-Кооперативному Часописі», «За Україну» і отримання гонорарів за них [11, арк. 14, 15, 19]. Крім того, просив свої статті «В боротьбі за наше існування в Польщі» в якій зачіплялись українсько-польські відносини ставити псевдонім – «Безіменний», оскільки «Для мене тут грає ще ролю і те, що стаття по своєму так актуальному змісту повинна як най скорше дійти до відома укр[аїнського] читача» [11, арк. 17]. Також інформував А. Жук про непорозуміння з п. Коберським як одним із редакторів видань РСУК щодо його статті, яка вийшла із зміненою назвою і порушення умов гонорару із вимогою для розміщення заяви про першочергову назву статті «Як боролись поляки за своє існування під Пруссією» [11, арк. 20-22]. Про своє обурення з даної ситуації В. Левинський у листі від 10 січня 1933 р. писав: «Та найбіль-

ше обурила мене безцеремонність п. Коберського. Це справді «руський хлоп радикал!» [11, арк. 24]. При цьому відкидаючи звинувачення Коберського у націоналізмі В. Левинського за дану статтю. Це в свою чергу призводило до призупинення написання раніше статей і надсилання їх до видань РСУК. А. Жук змушений був зреагувати спілкуючись із дерекцією РСУК [11, арк. 27]. Не обминув В. Левинський питання відносно постаті М. Грушевського якому присвятив статтю «Грушевський в обвинувачені чекіста». Рукопис надав для ознайомлення А. Жуку з подальшою публікацією на сторінках «Діла»: «Мені здається, що вона дуже актуальна і що «Діло» може взяти для мене за неї тільки вдячним. Не кажу вже, що треба цією статтею реабілітувати Грушевського в очах гал[кицько]-укр[аїнського] суспільства, що є просто нашим обов'язком» [11, арк. 44]. В свою чергу в кінці грудня 1933 р. А. Жук передав статтю В. Левинського редактору «Діла».

В умовах бездержавності багато українських діячів звинувачували один одного в усіх бідах українства. Прикладом цього може служити напади Д. Донцова на В. Левинського. Про це ілюструють кілька листів останнього до А. Жука. Зокрема В. Левинський готував письмову відповідь Д. Донцову із проханням до А. Жука щоб той зустрівся з Д. Левицьким і передав йому статтю із подальшою її публікацією на сторінках «Діла» [11, арк. 59]. Однак відповідь не була надрукована на сторінках «Діла». Тому прохав опублікувати її на сторінках «Кооперативної Республіки» під назвою «Кілька слів у відповідь п. Донцову» [11, арк. 72-73].

Сталінський терор, який проявився в 1932-1933 рр. у вигляді голодомору, не обминув увагою українську громадськість поза межами УРСР. А. Жук долучився у Львові до створення 25 липня 1933 р. Українського громадського комітету рятунку України (далі – УГКРУ). Цей комітет ставив перед собою кілька завдань: звернення до закордонних інституцій як українських так і міжнародних; збирання жертв для голодуючих українців; оприлюднення фактів голодомору в засобах масової інформації; проведення поминальних днів. А. Жук ввійшов до так званого Ділового комітету, який мав виконувати рішення УГКРУ. Для роз'яснення широкій громадськості із жахливими діями більшовиків на радянській Україні був створений друкований орган УГКРУ – «За Україну». Окрім А. Жука, в редколегію ввійшли В. Дорошенко В. Темницький. Редакційна політика «За Україну» була оприлюднена на сторінках першого номеру. Зокрема в ньому зазначалось: «Наш орган має служити справі боротьби за державну самостійність України й буде вільною трибуною задля

обговорення всіляких питань, що торкаються українського життя. Визнаючи основні принципи демократії та народоправства, що господарем має бути український народ. Тому боротьба проти більшовицької Московщини за відізвання українських земель від неї, вважаємо за найпекучіше та невідкладним завданням дня» [1, с. 2]. В першому номері «За Україну» була уміщена стаття А. Жука «На рятунок Україні», де автор аналізував більшовицький геноцид на українських землях: «Бо те, що діється на Україні, таке неймовірне, таке дике, що важко укладається в свідомості людей, які живуть у західно-європейських краях і не бачать на власні очі, як життя людське на Сході» [2, с. 14]. Також докоряв українській закордонній громадськості, що та реагує на події в Радянській Україні формально і в'яло. На жаль, крім спареного першого і другого номеру «За Україну» вийшов ще тільки один номер. Це пояснюється відсутністю коштів. Саме в наступному номері А. Жук опублікував свою коротку статтю «Рятунок акція для Великої України» [3], яка пізніше у більшому форматі була опублікована у вигляді брошури [4]. Цю працю відзначив дослідник Я. Папуга зазначаючи, що А. Жук розкриваючи відгуки на продовольчу катастрофу, опрацював матеріали тогочасних газет [6, с. 57].

Входячи до редакції «За Україну», А. Жук мав намір підготувати до друку збірник поглядів окремих українських діячів на політику більшовиків щодо проведення голодомору на Радянській Україні. В. Левинський відмовився брати участь в цьому проекті. Серед причин була незгода із самим форматом збірника і відсутність деяких діячів як, наприклад, В. Винниченка, якому симпатизував В. Левинський. Відомо, що В. Винниченко співпрацював з більшовиками і симпатизував більшовицькій владі на Україні, а це, в свою чергу, викликало антипатію в А. Жука. Тому В. Левинський, відповідаючи А. Жуку, зазначав: «Думаю, щодо справи не можна підходити зі становища почувань, а підійти до неї спокійно й об'єктивно, а головню річево. Такий підхід до справи потрібний і він більш шкідливий для противника, як вплив своїх хвилих почувань» [12, арк. 156].

А. Жук, як один із редакторів «За Україну», отримував статті від українських громадсько-політичних діячів. Наприклад, С. Баран з Тернополя надіслав статтю «За злуку українських національних сил» [10, арк. 1]. У свою чергу, І. Бочковський з Праги, коротко резюмуючи свою статтю до часопису «За Україну» наголошував, що в ній критикував європейський демократичний політикум за пасивність щодо комуністичного геноциду і вважає за потрібне при «кожній нагоді таврува-

ти безлічну поведінку Європи у справах большевизму» [10, арк. 2]. Після виходу перших чисел «За Україну» А. Жук надіслав 200 примірників на адресу І. Бочковського. Останній у свою чергу продовжував писати статті і відсилати А. Жуку, а взамін просив надіслати кілька десятків примірників брошури В. Мудрого про голод на Україні.

Також А. Жук намагався залучити до часопису Д. Дорошенка. Зокрема з липня 1933 р. А. Жук просив Д. Дорошенка написати свою статтю. Натомість Д. Дорошенко розбив на перший погляд аргументовані відписки, але з листа датованого 12 жовтнем 1933 р. стали зрозумілі справжні причини затягування написання статті. Зокрема він вважав, що його погляди розходяться відносно голодомору від більшості української громадкості Галичини та еміграції, а тому «я боюсь, що мої думки можуть бути зустрінуті як щось нереальне, непрактичне, навіть шкідливе для національної справи» [10, арк. 27]. При цьому позитивно відгукнувся про перше число «За Україну», але негативні думки висловив відносно деяких членів редколегії й авторів деяких статей: «Для мене особисто найбільш промовляє участь в редакції п. В. Темницького і стаття п. В. Левинського, як людей, що на моїх очах стояли за більшовизм. Коли й вони змінили тепер свої погляди, то, значить, справді в думках галицько-українського громадянства великий здвиг, який я розуміється можу тільки привітати» [10, арк. 27]. До цього додавалася особиста образа на А. Жука через те, що у нього знаходилася неопублікована стаття покійного В. Липинського, який передав права В. Дорошенкові, а А. Жук в свою чергу мав намір її опублікувати.

Натомість колишній співробітник фрайштадського табору і прихильник А. Жука Р. Домбчевський, який займався адвокатською діяльністю в Стрию, у своєму листі від 18 листопада 1933 р. привітав вихід «За Україну». Додаючи, що «Ваш часопис буде мати колосальний вплив на громадянство і потрафить зробити це, чого досі не могла зробити ані одна ідеологічна національна група сама для себе» [10, арк. 19].

Українська громадськість створювала в місцях перебування за кордоном комітети для інформування європейців про голодомор в радянській Україні. Тому не дивно, що А. Жук брав участь в роботі громадського комітету у Львові. Але архівні джерела подають мало інформації щодо роботи А. Жука в даному органі. Обмежуючись тільки протоколом засідання від 24 лютого 1934 р. на якому була підтримана пропозиція А. Жука щодо перекладу на англійську мову брошури І. Бочковського в Лондоні за допомоги Українського Бюро [10, арк. 50].

Також А. Жук був причетний до підготовки збірника, присвяченому річниці смерті С. Петлюри, який був опублікований у 1936 р. Ще на передодні виходу збірника, А. Жук вважав, що основна мета даного проекту – показати С. Петлюру як політика і громадського діяча. З таким твердженням не погоджувався П. Феденко. На переконання останнього головне завдання збірника – показати фон визвольної боротьби, коли С. Петлюра очолював українську державу і військо. Водночас вважав за потрібне не подавати детальних біографічних даних. Далі подавав власні характеристики відносно діяльності С. Петлюри і всього визвольного процесу перших десятиріч XX ст. Зокрема відносно особи С. Петлюри, П. Феденко висловився так: «... віра, але замало аналізу, брак далекої перспективи і, що найшкідливіше, малий, незначний організаційний хист. Але на тлі нашої просвітянської інтелігенції з її повною безхребетністю і страхом перед зброєю, Петлюра при кінці 1917 р. виявив ті властивості, що його винесли потім на поверх життя» [10, арк. 54]. Дорікаючи соціал-демократам, що ті не підготували подібного збірника присвяченому С. Петлюрі, як колишньому однопартійцю і уникати творити ікону з нього, як роблять більшовики зі своїх вождів. У листах до П. Феденка А. Жук, аналізуючи останні конгреси соціал-демократів в Європі доходить висновку, що в них панують пацифістські тенденції. Відносно вирішення українського питання, вважає він, існує тільки збройний шлях. з цього питання частково П. Феденко підтримував А. Жука, який погоджувався, що самовизначення народів здобувається зброєю, але він і як більшість європейських соціал-демократів, не підтримують такого визначення. У пацифістських настроях А. Жук бачив розклад самостійницьких постулатів і принципів. Відповідаючи А. Жуку, П. Феденко зазначав, що не від українців залежить питання нової війни у Європі і відповідно сподіватись на неї. Як підсумок, виключав створення в найближчий час антиросійської коаліції в Європі. Тому вважав, готувати сили до проведення національної революції в Україні, яка «неминуче спалахне в момент руїни більшовизму» [10, арк. 56]. Ще одним неузгодженим постулатом між обома діячами було відкидання А. Жуком догми класової боротьби як архаїчного пережиття. Для П. Феденка це була не догма, а факт суспільного життя. На переконання політика, класова боротьба не зникає, а набирає «культурних, лагідних форм». Він переконував А. Жука не очікувати великої війни на європейському континенті, яка б призвела до вирішення українського питання, а орієнтуватися на власні внутрішні сили. Крім того, просив надати

інформацію про діяльність Д. Донцова підчас Першої світової війни, оскільки «цей пан виробляє після своєї служби у Василька і яку отруту сю цей деморалізований писака між молоддю» [10, арк. 63]. Водночас, аналізуючи діяльність СВУ наголошував, що такий союз не впливав на УЦР і відповідно на хід подій у Наддніпрянській Україні. Не дивлячись на розбіжності, П. Феденко подав статтю, присвячену голоду на більшовицькій Україні, застерігаючи А. Жука не приймати статті від діячів гетьманського руху. Відносно своєї статті писав, що «... я подав тут самі факти, які чув від живих людей, що щастям побували в тих місцях, куди тепер і ворон кісток не заносить» [10, арк. 60]. Нажаль, стаття П. Феденка, М. Галагана та інших не була опублікована; через брак коштів «За Україну» припинила виходити. Відповідно А. Жук пропонував опублікувати їх в інших виданнях, і як приклад наводить «Діло», із редколегією якої мав дружні відносини [10, арк. 65]. Також А. Жук допомагав у редагуванні і публікації статей, брошур. Яскравим прикладом може слугувати постать Антіна Гаврилка [10, арк. 67-69, 72, 74-76]. Також А. Жук допомагав Ю. Косачу опублікувати у видавництві «Хортиця» його працю, яка за визначенням самого автора «... немає зазначеного вивищених якихось політичних напрямків, але все трактоване в площині духовності» [10, арк. 95].

Окрім цього, А. Жук готував свої спогади про участь в лавах РУП. Зокрема, А. Жуку рекомендували опублікувати їх на сторінках календаря-альманаха «Дніпро». Він погодився і з редакції альманаху повідомили про друк його спогадів [7, с. 21-23]. Член редколегії Ф. Дудко у листі від 31 липня 1935 р. подякував за вибір саме цього альманаху: «Взагалі, мушу з приємністю відмітити цей річник «Дніпра» нам удався на 100%. ... мушу сміливо пророкувати, що «Дніпро» і змістом, і ... матеріалу поб'є в цьому році рекорд. Коли б іще ми побили й рекорд швидкості виходу з друку, як і минулими роками, то все буде добре» [10, арк. 32].

Активно А. Жук допомагав у публікації книги Ю. Липи. Зокрема А. Жук редагував текст її рукопису і подавав свої зауваження, які враховував Ю. Липа: «Переробляю, але вже нарешті бачу кінець праці. Ваші уваги цілком слушні, і я в останнім реченню підкресляю ... воно просте» [12, арк. 171]. При цьому Ю. Липа у своїх листах звертається до А. Жука – «Пане Редакторе, Президенте». Це ще раз засвідчувало про великий авторитет А. Жука. Не дивлячись на такі реверанси, Ю. Липа захищав свої твердження, міркування, які він подає у рукописі від критики. А. Жук вважав працю в деякій мірі радикаль-

ною і сміливою. Окремі поправки А. Жука Ю. Липа вважав недоречними і такими, які призводять до нерозуміння цілості головної концепції книги: «Скажім щиро, чи думаєте Ви, що поважну книжку можна так відразу, тільки роблячи коректу на коліні зрозуміти у всьому. Мої розділи треба читати і по 2, і по 3 рази тоді думка поглиблюється. Боюсь однак, що Ви хочете зробити з моєї книжки щось вроді популярного видання» [12, арк. 173]. Крім того, він дискутував з А. Жуком щодо деяких персон і їх внеску в українську історію. Зокрема вважав, що М. Костомаров і М. Драгоманов не були українськими державниками. Відносно М. Грушевського, то Ю. Липа визнавав його заслуги як вченого і патріота, але вважав поганого державника, закидаючи йому, те що він відвернувся від СВУ. Натомість визнавав СВУ, РУП, «Тарасівців», М. Міхновського справжніми українськими державниками. «Не гнівайтесь на мене, але мене кортить спитати: хтож знищив Ваше діло – писав Ю. Липа, – як власне ці «державники» що Ви пишете: вони реально дивилися на річі і пристосовувалися до реальних обставин. Так, так, і тому сказано проти Вас агітували, і Вас не допустили до уряду і розігнали ж Вашу організацію і ваших же «жупаників» [12, арк. 174]. У травні 1938 р. була опублікована книга Ю. Липи «Призначення України». Про це ми дізнаємось із листа до А. Жука [12, арк. 186].

Українські політичні діячі вихідці з Наддніпрянщини, які через певні причини опинились в Галичині в 1930-их роках ХХ ст., створили товариство «Клуб українських емігрантів» (далі КУЕ) у Львові. Серед його активних членів був також і Андрій Жук.

Слід зазначити, що КУЕ не мав стабільності. Суперечки виникали між групою членів і головою товариства О. Доценком. Найбільш це яскраво проявилось у відносинах між А. Жуком і О. Доценком. Зокрема останній у листі від 9 січня повідомляв А. Жука про те, що на засіданні Управи КУЕ 4 січня 1937 р. було прийнято рішення про виключення його з членів КУЕ на підставі порушення параграфу 9, пункту б Статуту КУЕ [9, арк. 2]. Звичайно такий перебіг подій не влаштовував А. Жука. Тим паче, що для нього не був зрозумілий мотив, яким керувалась управа КУЕ. Відповідно 18 січня 1937 р. А. Жук звернувся листом до управи КУЕ, в якому нагадав, що кожний член має право протягом двох тижнів з моменту отримання повідомлення про виключення внести апеляцію перед Загальними зборами КУЕ і при цьому наголосив: «Щоби я міг цей відклик внести, я мушу знати конкретні факти і мотиви, які послужили підставою виключення мене

з членів Клубу. Тому прошу Управу Клубу в найкоротшому часі подати мені на письмі ті факти і мотиви...» [9, арк. 2]. Однак реакції Управи на листа А. Жука не було. Тому А. Жук змушений був написати листа голові КУЕ О. Доценку датованого 25 січня 1937 р. в якому зазначав, що: «не почувачи, одначе, за собою ніякої вини супроти Товариства Клуб[а] українських емігрантів у Львові й уважаючи рішення Управи Клубу про виключення мене з членів Клубу абсолютно безпідставним й у високій мірі мене кривдячи продиктованим хіба бажанням членів Управи клубу скомпромітувати мене в очах загалу членів товариства і ширшого українського громадянства відкликаюсь отсим до загальних зборів товариства та прошу загальні збори уповажнити рішення Управи Клубу про виключення мене з членів Товариства» [9, арк. 2].

Крім того, О. Доценко помістив в газеті «Діло» 10 лютого 1937 р. оголошення про виключення А. Жука з членів КУЕ. Для частини української галицької суспільности це була новина, яка свідчила про певні загострення серед наддніпрянських українців. Ця ситуація негативно відбилась на репутації самого А. Жука. Відповідно директор організаційного відділу РСУК звернувся до А. Жука, щоб той пояснив свою позицію щодо створеної ситуації.

Історія негативних взаємин між групою членів КУЕ і тодішнім головою О. Доценком розпочалась в кінці 1936 р. Приводом став лист датований 3 листопадом 1936 р. членів старшин товариства КУЕ М. Тарановича, А. Жука, Д. Гонти, А. Петренка до голови КУЕ з протестом про невиконання ним своїх обов'язків. Зокрема у листі зазначалось, про не скликання понад 4 місяців засідань старшин клубу і «взагалі не робив ніяких кроків, щоб органи Товариства правильно функціонували» [8, арк. 1]. Далі в листі автори акцентують увагу на чутки, що голова КУЕ робить це на підставі зборів політичної еміграції 14 червня 1936 р. на яких зазначалось відмовити членам Управи, що не підписали протесту проти О. Назарука обстоювати будь які інтереси в інших емігрантських товариствах. «...конфлікт на тлі справи протесту проти доктора О. Назарука то треба ствердити, що цей конфлікт постав поза рамами Товариства Клубу Українських Емігрантів і не повинен мати ніякого впливу на ділові відносини членів Старшин Клубу та допроваджувати до дезорганізації внутрішнього життя Товариства» — наголошувалось в листі [8, арк. 1]. До того ж автори листа наголосили, що така позиція О. Доценка суперечить статутним обов'язкам КУЕ і шкодить іміджу товариства серед громадськості. Як результат звинуватили О. Доценка в анархічності: «... то не віль-

но відповідальній одиниці, що стоїть на чолі якогось товариства, слухатись таких невідповідальних постанов і допускати ся анархічних вчинків, що потягають за собою дезорганізацію Товариства. На жаль, на цю дорогу занархівання відносин у Клубі українських емігрантів вступив голова п[ан] Ол[ександр] Доценко, самовладно заряджуючи справами Клубу, забуваючи, що він є тільки виконуючим органом управляючого тіла правноіснуючого статутного товариства і може тільки те робити, що ухвалить те тіло, себто Старшина Клубу» [8, арк. 2]. Крім того, було нагадано про проведену роботу Ревізійної комісії за перші три місяці діяльності КУЕ, результати яким недовіряв його голова. Перебуваючи у відпустці за межами Львова, О. Доценко забрав із собою ділові книги, чим унеможливив роботу скарбника і при цьому не передав обов'язки голови своєму заступникові. Підсумком листа став вихід діячів старшин з КУЕ: «тому уважаємо, що далі наше перебування серед членів Старшин Клубу є безцільним і оголошуємо своє формальне виступлення з членів Старшин Клубу за час від останнього засідання Старшин Клубу в червні 1936 р.» [8, арк. 3].

Для того, щоб відреагувала українська громадськість Галичини щодо ситуації в КУЕ, А. Жук став ініціатором написання листа від 22 лютого 1937 р., (підписантами якого були також А. Петренко, М. Таранович, Д. Гонта) до адвоката В. Старосольського і директора «Народної Торговлі» А. Баріяка. В листі містилося прохання до цих осіб «бути нашими судьями в Суді Чести в справах знеславлення нашої чести через безпідставне виключення нас з Товариства Клубу Українських емігрантів у Львові... На цій підставі віддаємо справу знеславлення нашої чести громадському судови чести то просимо Вас поробити всі прийняті в таких справах кроки для одержання нами сатисфакції» [9, арк. 9].

Внутрішні непорозуміння в КУЕ стали предметом обговорень на сторінках галицької преси. Зокрема О. Доценко розмістив 16 лютого 1937 р. оголошення на сторінках «Діла» про загальні збори КУЕ рішенням яких було виключення А. Жука і інших опозиційно налаштованих осіб до О. Доценка. Така інформація стала неприємною для редакції газети. Тому наступного дня була опублікована стаття без підпису, очевидно від редколегії, під назвою «Ідилія в емігрантській колонії у Львові», у якій подавали власні припущення ситуації, що склалася. В статті зазначалося, що розбрат серед наддніпрянських організацій був давно, а тому поважна редакція «Діла» раніше не хотіла загострювати ситуацію вважаючи, що вона вирішиться в межах товариства. Конкретна ситуація навко-

ло КУЕ була для «Діла» незрозумілою, оскільки там працювали видатні українці, яких знали в Галичині і мали авторитет: «Тут уже нічого не розуміємо: вірна аналогія з останніми московськими процесами – ребусами. Бо або Дорошенко, Жук, Корчинський, Сімович, Петренко – це громадські шкідники і дезорганізатори (одні безпосередні, другі покривають їх шкідливу роботу), а тоді це мало не кінець усьому організованому українству, бо цеж люди, що належать до інтелектуальної та громадської еліти, з іменами, записаними в історії української культури та історії українського визвольного руху – або все це якась штудерна інсценазія із закулісними інтригами і темними цілями» [5].

Цією статтею «Діло» спровокувало виступи протилежних сторін. Зокрема був опубліковані відкриті епістолярії (листи) від імені О. Доценка, спільний лист М. Тарановича і А. Петренка, а також А. Жука. Останній розкрив причину звільнення його з членів КУЕ.

Отже, переїхавши з Відня до Львова, А. Жук активно включається в роботу українських громадсько-політичних організаціях. Про це яскраво ілюструє участь в роботі УГКРУ, особливо його друкованого органу. Натомість не так добре були справи із КУЕ. До цього додавалось спілкування із окремими діячами, зокрема Ю. Липою, В. Левинським, яким допомагав в опублікуванні їхніх праць.

Список використаних джерел:

1. Від Редакції // За Україну. – 1933. – Ч1/2. – С. 2.
2. Жук А. На рятунок Україні / А. Жук // За Україну. – 1933. – Ч.1/2. – С. 14.
3. Жук А. Рятункова акція для Великої України / А. Жук. – Львів : Накладом Укр. громад. ком. рятунку України, 1933. – 80 с.
4. Жук А. Рятункова акція для Великої України / А. Жук // За Україну. – 1933. – Ч. 3. – С. 8-11.
5. Ідиля в емігрантській колонії у Львові // Діло. – 1937. – 17 лютого.
6. Папуга Я. Ставлення Заходу до голодомору 1932-1933 років (за матеріалами львівської преси) / Я. Папуга // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість : [зб. наук. праць]. – Львів, 2010-2011. – Вип. 3-4 – С. 57.
7. Перша партійна конференція Револуційної Української Партії // Календар-альманах «Дніпро» на 1936 р. – Львів, 1935. – С. 21-23.
8. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ України), ф. 359, оп. 1, спр. 411.
9. ЦДАЛ України, ф. 828, оп. 1, спр. 7.

10. Archiwum Biblioteki Narodowej № 75098.
11. Archiwum Biblioteki Narodowej № 75099.
12. Archiwum Biblioteki Narodowej № 77055.

The article highlights the main steps of the Ukrainian statesman Andrei Zhuk in Galicia after returning from Vienna. Analyzed by Andrei Zhuk in Ukrainian public and political organizations, and the reasons for confusion among some of them.

Key words: Andriy Zhuck, Lviv, political life, Club of Ukrainian immigrants, Ukrainian public committee rescue Ukraine.

Отримано: 15.05.2016

УДК 94(477)«18/19»:329

О. В. Рибшун

ЕВОЛЮЦІЯ ПАРТІЙ МОДЕРНОГО ТИПУ В УКРАЇНІ: КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.

В статті пропонується короткий огляд розвитку українських політичних партій модерного типу за період кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Зважаючи на те, що в означений період території сучасної України (як суверенної держави) входили до адміністративного складу кількох імперій, увагу звертається на процеси партійного становлення у кожній з них. Зауваживши на невдалій спробі відновлення державності у період краху імперій, вказується, що встановлення режиму радянської диктатури стає причиною раптового згортання багатопартійності в Україні. Огляд базовано здебільшого на джерелах української еміграції першої половини ХХ ст.

Ключові слова: політична партія модерного типу, Українська держава, парламентаризм.

Періодом народження українського політичного руху нового типу – базованого на партійній основі з програмованим декларуванням цілей організованої політичної боротьби взамін минулих громадсько-політичних та культурологічних рухів можна вважати 80-ті рр. ХІХ ст. Саме тоді впроваджується нова тактика української інтелігенції, суть якої доволі повно пояснює полеміка яка розвинулася в 1896-1897 рр. між Іваном Франком і Лесею Українкою навколо перспектив українського руху [28, с. 95-127].

Першою модерною українською політичною партією стала заснована на зборах радикальної інтелігенції у Львові 4-5 жовтня 1890 Русько-Українська Радикальна Партія. Ця партія утворилася як реакція до дій двох тодішніх галицько-українських течій – москвофільської та народовецької, які від